

KIS-808 – Br. **dezv** (p. 203), Gl. **sacrilège** (p. 204), **bassin d’emploi** (p. 205), **indice** (p. 207), **ambition** (p. 208), **espoir** (p. 208), **déviant** (p. 209), **antécédents** (p. 211), **automatiser** (p. 212), Br. **gouezoniezh** (p. 213), Gl. **généalogie** (p. 214), **atavisme** (p. 215)

DEZV

(RLN ha GE – 09-12 12 03)

[RLN – 09 12 03] Un tammig souezhet on bet o lenn p. 177, l. –12 a-zioc’h : “*anaout ez eo dezv ar c’hrouiñ amplegañ ar goullo*”, pa ’m bije gortozet “*saveleñ ar c’hrouiñ*”. Gant *dezv* ez anglevan kentoc’h ur ster politikel pe gwirel. Goude prederiañ avat e ’m eus soñjet e oa eus “*saveleñ*” hag eus “*krouiñ*” daou c’her disklotus an eil e-keñver egile, hag e oa gwelloc’h c’hoazh ober gant *dezv*, ger hemañ n’eus ket gantañ a gennotadur a savelegezh.

[GE – 12 12 03] Evit a sell an arver eus *dezv*, e ’z tavean d’an arroud a-zivout Gr. *νομος*“, La. *lex*, Gl. *loi*, Sz. *law*, Al. *Gesetz* e La-09¹. Evel just ez eus daou zurz’hadur ster gant ar ger. Ne glaskan ket betek re kantreizh ar gerdarzh², rak ar gerdarzhioù hon degas da oadvezhioù distremenet ha daveiñ dezho andezvarn zo tremen hebiou da nevezadur al lavar. Moarvat n’hon eus

¹ Sl. KIS-359 – Gl. **figures, tropes, métaboles**, La-09, pp. 75-122, pp. 85-86 pergen.

² Kv. ar gerioù kevelep Gr. *νομος*“, *τεκμο*“ “loi, 1. *primit. toute loi ou institution établie par les dieux, institution sacrée, rite, coutume antique.* 2. loi divine ou naturelle p. *opp. à la loi écrite.* 3. loi faite par les hommes, loi écrite”, hervez A. BAILLY, *Dict. grec-français*, p. 930 ; Kb. *deddf* “law (of the land, etc.), specific act of legislation, statute, ordinance, decree ; custom, manner ; attribute ; rite, ceremony, religion ; right, privilege ; law (in natural science, economics, philology, phonetics, etc.) ; moral law (emanating from God) ; the law of the Mosaic dispensation (often as opposed to the Gospel) ; Testament” (GPC 912).

ket kavet dafar geriadel a-walc'h evit lakaat kemm etre "reolenn dezgeriet gant ar veli" ha "pennaennoù diazez an devezout". Merkomp evelkent hon eus paouezet a veskañ *lezenn*, *dezv*, *reizh* gant *saveleenn*, pezh n'o deus ket graet ar yezhoù all. A-du 'rall e vez frouezhus a-wechoù al lieskemeradezh evit ar preder (n'ouzon ket ha frouezhus eo en degouezh — ur prederour en lavarfe).

SACRILÈGE

(GE da LM – 21 12 03)

Dont a ra Gl. *sacrilège* eus La. *sa(cr)(le)gus* "laer an traezoù nevet ; haleger³ ; andeol, torfedour", *sa(cr)(le)g(um)* "laeroñsi an traezoù nevet, halegerezh, andeoliezh". Deverañ a ra an termenou latin diouzh *sa(ce)r* "nevet, sakr ; santel, kehelet, azaouezet ; gouestlet d'un doue ; gouestlet d'un doue ifernel ; milliget"⁴, *sa(crum)* "traezenn nevet, traezenn liderezh (kravezel)" ha *le(go)* "dastum, daspugn ; erolañ ; dibab ; degemer dre ar c'hleved, degemer dre ar gweled ; lenn". Gant an termenou-se emeur e domani an nevet, ar gravez.

Steriegezh Gl. *sacrilège* a chom en hevelep domani, nemet eo steuziet keal al laerezh hag arbouezet keal an halegañ (Gl. *profanation*). Damheñvelster eo Gl. *sacrilège* ha *profanation*, an daou o verkañ gwallañ neveted un dra, ul lec'h, met gant *sacrilège* ez eus keal un ober nevet durc'haet a-rekin, ur gourzhlid nevet : halegerezh a rae an dispac'herion pa saotrent diabarzh an ilizoù — rak estren oa dezho keal an neveted : evito, morminechoù ne oa ken al lidoù ; *sacrilèges* en ebeb eo aozerion an "oferennoù du" : angemer a reont an nevet, nemet ez argarzhont Doue, e kehelont Satan hag e renont ul liderezh o vont a-zevri war enep da hini an Iliz.

Ar yezhoù o deus luniet kevatalioù d'an hanc'herioù latin ne lakaont ket fraezh ar c'hemm a zo etre Gl. *sacrilège* ha *profanation* :

— an alamaneg a ro da gevatal da Gl. *sacrilège* : *Frevel* "drougiezh, fallagriezh, dismeg, kunujenn" ; *Gotteslästerung* "dismegañ Doue, kunujenniñ Doue" ; *Entweihung* "divinnigañ, disakrañ, mallozhiñ" ; *Heiligtumsschändung*, *Kirchenschändung* "saotrañ, mezhañ, halegañ, divriañ, gwallañ ar

³ Br. *halek*, Gl. *profane* (kv. hBr. *haloc* "sombre, souillé", Kb. *halog* "saotret", Kb. *halogi* "to defile, sully, pollute, corrupt, profane, violate", sl. GPC 1816) ; Br. halegañ, Gl. *profaner* ; Br. *haleger*, Gl. *profanateur*.

⁴ Kv. Br. *hakr*, Kn. *hager*, Kb. *hagr* (< Pd. **sacro-* a un gerdarzh gant La. *sa(ce)r*).

santel, an Iliz"; ha da gevatal da Gl. *profanation* : *Schändung* ; *Entweihung* ; *Verunreinigung* "louzerezh, saotrezezh, halegerezh" ; *Profanierung*.

— Kb. *halogiad* (Br. *halegad*), *amarch*⁵, *sarhad*⁶ a lakaer dirak Sz. *sacrilege* ; Kb. *halogiad*, *amarch* a-dal da Sz. *profanation*.

— Ned eo ket pinvidikoc'h ar brezhoneg lennegel : VALL. : "SACRILÈGE *taol-disakr, torfed-disakr*"; "PROFANATION *gwallerez, -adur traou sakr ; disakrerez, -adur*".

Dav dimp enta mont donoc'h eget hon diaraogerion, eget ar yezhoù all.

A-dal da La. *profa#na#t*"(o, Gl.Sz. *profanation* e reer endeo er yezh kempred gant *halegañ, halegerezh* evel meneget a-zioc'h.

A-dal da La. *sa(cr"(le(g"(um, Gl. sacrilège, Sz. sacrilege* e ranker luniañ un termen brezhonek kevazasoc'h eget re ar yezh lennegel. An ober ambredet ned a ket e-maez domani an nevet, nemet, gant ur mennad a zismeg hag a c'haleniezh, e tewarzh al lidoù. Soñjal a ran en un termen nad eo ket bet korvoet c'hoazh pa ouzon : hBr. *guoloh(it)* "azeulerezh, pedenn, meuleudi, briaerezh", a adkaver e Kb. *golwch* "praise, worship, reverence, prayer", dezneuziet Br. *gouloc'h(ed)*, hag er rakger *tar-* arveret da verkañ embreg torfedel un ober kevredik pe lezennel : *targemed, tarhelvoud, tarvac'hañ, tarwazañ* (sl. GEAK.). Alese e kinnigan : Br. *tarouloc'h* g. hag an deveradoù diwarnañ : *tarouloc'hañ, tarouloc'her, tarouloc'herezh, tarouloc'hek*, h.a.

BASSIN D'EMPLOI

(RLN ha GE – 26-30 12 03)

[RLN – 26 12 03] War *Le Petit Larousse Compact 2003*, en enmoned BASSIN, e kavan *bassin d'emploi* despizet dre :

"zone géographique offrant des disponibilités de main-d'œuvre",

⁵ Kb. *amarch* (*an-* "nac'h" + *parch* "azaouez") "dishonour, disgrace ; oppression" (sl. GPC 80).

⁶ Kb. *sarhad* "insult, offence, shame ; abuse, wrong, transgression, injury, infringement or violation of the rights of another", eus Kb. *sarhau* "to insult, offend [...]", a un gerdarzh gant Kb. *haer, haeru*, amprest Br. *haeriñ* (< Kt. **sagro-*, sl. GPC 1807, 3180).

da lavarout eo an tachad ma 'z eus tud o labourat er greantvaoù pe e kenwerzhvaoù ar gêr greiz hag an ardroioù anezhi, pe c'hoazh tud en araez da vezañ dedennet gant gourc'hwelioù en kez greantvaoù ha kenwerzhvaoù. War *Grand Larousse Universel* e 15 levrenn e kavan daou isvellad d'an enmoned

BASSIN :

“Géogr. et stat. *Bassin d'emploi ou de main-d'œuvre*, espace géographique offrant des caractéristiques spécifiques de disponibilité de main-d'œuvre, en liaison avec l'évolution démographique et économique. (Cet espace correspond approximativement à la zone pluricommunale englobant le lieu de domicile et le lieu d'emploi.)”

“ENCYCL. Géogr. *Bassin de main-d'œuvre*. Dans ce concept, l'aspect prospectif doit l'emporter, l'analyse de l'espace d'origine des salariés d'un établissement industriel ou commercial, ou d'une zone d'activités économiques, devant conduire à la délimitation d'une aire de recrutement. [...]”

[GE – 30 12 03] Emañ an arverioù-se diwar al leterc'had o keñveriañ an dud labour o vont etrezek ar greantva pe all gant an doureier o tinaouiñ e koskorvaez ur stêr.

Dre rikladurioù ster eo deuet Gl. *bassin* (< iLa. **baccinus* < Gn. **baccus* "endalc'her"), hag eñ arveret bepred gant ar ster orin-mañ diwezhañ, da aroueziañ al *lestr*, lodenn gorfadurel, an *diazad*, lec'hienn douaroniel gouzizet, ar *c'hoskorvaez*, tachenn douaroniel dalc'het gant un hollad adstêrioù, ar *borzhlenn*, poull en ur porzh, ur *gwelead* glaou pe gailh... erfin an douaregorenn en araez da bourchas tud labour d'un tachad obererezh armerzhel, d'ur greantva, h.a.

An dafar danvezadus da envel hevelep douaregorenn zo :

~ pe geriadoù diged : *amgant*, *broezenn*, *gourizad*, *kant*, *kelc'henn*, *maez*, *maezienn*, *rann*, *tachad*, *taread*, *tiriad*, h.a., pe ur geriad anarver c'hoazh : *amparzh*⁷...

~ pe lostrannoù : *-kant*, *-kor*, *-parzh*, *-rann*, *-va*, *-vaez*, h.a., ganto holl an un derez kantabeg, hep bezañ kendrec'hus. Reoù anezho zo skoilhoù dirazo : *-va* da skouer a gaver endeo e *greantva* ha meskus e ve komz en hevelep arroud eus *greantva* ha, lakaomp, **gourc'hwelva*, **c'hwelva*... Dibab *-maez* a ve koulz hag amprestañ al leterc'had stêrel : **gourc'hwelvaez*, **c'hwelvaez*...

⁷ Sl. KIS-386 – Deveradoù diwar Br. **-par-**, **-parzh-**, La-09, pp. 317-321.

Tennet eo an evezh gant un termen oc'h aroueziñ un anadenn vuhez egorel, ganti neuz ur blein o wezhiañ war ar gouzrec'hioù en dro dezhañ : Br. *holgant*. E se, e komzer eus *holgant* ur riez, ur skol veur, ur greizenn arzel, un oaled speredel da aroueziñ ar gelc'henn egor bed m'o deus *hol* politikel, kefredel, arzel, speredel... Heñvel dra e c'haller desellout ar vroezenn a zo warni hol ur greizenn armerzhel evit a sell nevid ar gourc'hwel ha komz eus *kant ar gourc'hwel*, berroc'h : *c'hwelgant*⁸.

(GE da PK – 04 01 04)

INDICE

Gl. *indice* e ster ar polis. E-touez an holl gemeradurioù en deus ar ger, er Jedoniezh, er Fizik, en Armerzh, h.a., ez eo hini ar Yezhoniezh an hini nesañ d'ar c'hemeradur polisel : PEIRCE a ra anezhañ "un arouez a baouezfe a vezañ arouez ma ne vije ket eus he ergeñverenn, a chomfe arouez avat pa na ve den evit he deveizañ : da skouer, roud ur boled en ur voger, arouez un tenn ; ma na vije ket bet eus an tenn, ne vije roud ebet ; ur roud ez eus avat, ha pa ve displeget pe get an orin anezhañ⁹". E lavar ar Yezhoniezh, e 'm eus kinniget ober gant Br. *arverk* (*Sz. index* hervez PEIRCE) e kemm ouzh daou rumm all an arouez : an *ikon* hag ar *simbol*.

En un termen all e c'haller soñjal ivez. Daou lankad a ya d'ober labour an detektiv : *a*) al lankad war grec'h : dre stadañ un toull er voger, anren an orin anezhañ, un tenn ; *b*) al lankad war draoñ : adsevel dre an devezout (ent resis : *dianderc'hañ*¹⁰) heuliad an darvoudoù, adalek an tenn betek roud ar bolod er voger. Hervez al lankad *a*) e ra eus an toull er voger merk ur boled, *arverk* un tenn. Hervez al lankad *b*) ez eo an toull er voger ar pezh a chom eus an tenn a zo bet, an dilerc'h anezhañ — an dezrann hefil-mañ evit degouezhout gant un termen bezant er yezhoù predenek, o tec'heriañ spis ar

⁸ Diwar vont, notomp ur guriusted steradurel : Br. *hol*, nad eo ket bet sklaeriet e orin pa ouzon, a ve a-walc'h un trestummadur diwar Br. *hoal* ; hogen Br. *hoal* (hBr. *hoel*- "treiñ, kemmañ", Kb. *chwyllo* "treiñ") zo dezhañ da gevelep Kn. *whe#1* "labour", bet amprestet e Br. *c'hwel*.

⁹ *The Philosophy of Peirce, Selected Writings, London, 1940* ; sl. ivez La-08, p. 334.

¹⁰ Sl. GBLF. ¶ 1068.

c'heal "dilerc'h" er c'hemeradur-se : hBr. *ol-* "suite, trace"¹¹, Kb. *ôl* "foot-print, track ; mark, stamp, remains, trace"¹², Kn. *o#l* "trace, mark, print, impression, track ; (figuratively) indication, sign, token"¹³.

Daou gevatal a welan enta da Gl. *indice* er c'hemeradur desellet : Br. *arverk, ol g.-ioù*.

AMBITION

Gl. *ambition*. Tri c'hemeradur zo d'ar ger-mañ : *a*) c'hoant d'ar berzh (hep barn kennotet), *b*) c'hoant d'ar berzh (barnet reñverek), *c*) c'hoant d'ar berzh dre emc'hloar. Ur vostat termenou brezhonek a glot gant ar c'hemeradurioù *b*) ha *c*), savlec'hiet nes pe nes d'an eil pe d'egile : Br. *reher* ; *emvennus, uhelek* ha lod eus an termenou ezrevellet a-dal da Gl. *présomptueux, prétentieux*¹⁴. Evit ar c'hemeradur *a*) e c'haller soñjal e Br. *arvennout*¹⁵ ; evidon me a rafe kentoc'h gant Br. *deriunañ*.

Poent nodiñ ac'hadur Br. *deriunañ* eo Br. *-iun-* bezant e hBr. *edeiunetic* "gl. « desideratrix »"¹⁶, hBr. *Eduinet* (hiziv *Idunet*, anvenn sant paeron Kastellin), krBr. *goyunez* (Br. *goiunez*), Kb. *eidduno* "to wish, desire, long for", Br. *iziunañ*. Kinniget 'm eus Br. *eriu*, *eriunañ* evel kevatal da Al. *Wunsch* e ster FREUD¹⁷, eleze ar c'hoant ambredet en e wrizioù ; Br. *deriunad* (< *de-*+ *-eriu-*) a verk enta "c'hoantad taer o vukañ da", a hañval din an nesañ da Gl. *ambition* intentet evel c'hoant taer d'ober berzh.

ESPOIR

Gl. *un espoir du tennis français*. Troienn idiomatek. Gortoz a rafed Br. *un danvez X / un X da zont a 'n tennis gall*. Pe dermen avat lakaat e-lec'h

¹¹ Sl. DGVB 276.

¹² Sl. GPC 2640.

¹³ Sl. NCED 120.

¹⁴ Sl. La-15, pp. 321-322.

¹⁵ Sl. La-10, p. 206.

¹⁶ Sl. DGVB 155.

¹⁷ Sl. GBLF. ¶ 324.

X ? E Breizh-Izel e lavarfed : *maout*. Er yezh lennegel e rafed gant *mailh*, met gwan e ve. E gwir, e chom da sevel an termen o tec'heriañ ur c'heal piaouel d'ar bed kempred : sportour, dremmour roet dezhañ brud hollvedel. Evit an dremmourion ne 'm eus ket kavet gwell eget an amprest *star* ; evit ar sportourion e ve an termen nesañ Br. *kampion*. Mar divizer puñsañ loazioù eus ar glad predenek, e c'haller soñjal e hBr. *laur* “« unique, seul, chef, héros »¹⁸”, Kb. *llawr* “only, unique, pre-eminent ; champion, hero¹⁹” — a ve diaes da arverañ avat pa ve dezneuziet Br. *leur* ; pe e hBr. *campgur* “« homme de combat, guerrier »²⁰”, dezneuziet Br. *kampour*, diaes da arverañ en askont eus e nested sonel da Br. *kampion* ha dreist-holl da zeveradoù ar verb *kampañ* ; pe e hBr. *deurr* “« vaillant, fougueux »²¹”, Kb. *dewr* “brave, valiant ; mighty ; brave man, hero”, dezneuziet Br. *deour* : *un danvez deour eus an tennis gall ?*

(GE da YVT – 10 01 03)

DÉVIANT

E 'z troidigezh eus labour KHOMSI war ar strafuilhoù anaoudel²² e tegouezhez gant an arroud ma studi an aozer an doareoù o devez ar vugale vilennek da gempouezañ o dilañs. Titl ar rannbennad zo : “Des stratégies « déviantes » et normales”, a ginnigez treiñ dre “Ardrevnadoù « gwar » ha reizh”. An adanvioù Gl. *normal*, *déviant* a zave d'ur skalfad stignet etre an daou geal eizhañ : “keitat” ha “reizh” hag, e kreiz, dindan ar skritell “reol”, d'ur guchennad kealioù pe, kentoc'h, d'ur c'heal a lavarfen “fuilh” er ster a roer d'an adanv en termen “teskad fuilh” :

¹⁸ SI. DGVB 237.

¹⁹ SI. GPC 2118.

²⁰ SI. DGVB 95.

²¹ SI. DGVB 136.

²² Abdelhamid KHOMSI, “Les troubles cognitifs de la scolarité ou la galaxie Dys”, in *Manuel de Psychologie pour l'enseignement*, Hachette Éducation, 1995 — sl. La-15, KIS-786, pp. 366-371 & KIS-787, pp. 376-382 ; La-16, KIS-803, pp. 165-168 & KIS-806, pp. 191-196.

– *keitat* zo un termen a Jedoniezh, ent resis : a Stadegouriezh ; drezañ e unan ne endalc’h barn ebet, daveiñ a ra d’ur stadadenn gementadel ;

– *reizh* a endalc’h barn diouzh dezvoù soliet pe en devezout (*reizh* eo ar sammadur $3 + 4 = 7$), pe en divezouriezh (*reizh* eo dastalañ un dle) pe el lezennoù gwirel (pezh a vez diskleriet *reizh* gant ur galloud Stad) ; santout a reer endeo ur forc’hellegezh oc’h emsilañ dre berzh ar c’henniñv etre ar c’hantezvoù groñs (evit adkemer termenoù KANT) ha diferadennoù ar veli, etre pezh a zo “reizh dirak Doue” ha pezh a zo “reizh dirak an dud” ;

– *reol* a verk kealioù etreat ha neuennus : *reol* eo pezh a zo diouzh ur *reolenn* ; lies diazez avat zo d’ar reolennoù : pe ar stuzegezh (*reol* eo d’ar baotred chom diskabell en ilizoù — kouna bomm Coluche : “Ni noir, ni juif, ni arabe, normal, quoi !”), ar boazadur (*reol* eo e galleg treouezañ an adanvioù), pe ar c’hiz (er bloaz-mañ eo *reol* ar saeoù hir), pe an arc’hwelañ (ur c’heflusker o treiñ *reol*), pe un amveziad savelek (*reol* eo ar yenijenn er goañv), pe ur c’heidad (gwrezverkoù *reol* miz Here) ; an domani ma ’z eo forc’hellekañ keal ar "reol" eo ar yec’hed ha dre vras doareoù ar beved hag ar bred : gwrezverk *reol* an den zo war un dro ur c’heidad hag un azon arc’hwelel ; e intent a reer ivez evel un amveziad savelek : *reol* eo kaout ur gwrezverk uheloc’h diouzh an noz eget diouzh ar beure. Leterc’hadek eo betek ur par lavarout ez eo *reol* stad un den en hevelep doare ma lavarar ez eo *reol* arc’hwelerezh ur c’heflusker. Kaer zo klask ergrafañ ar yec’hed, ned eer ket pelloc’h eget ur meizad diechu, ur c’heal arnesadek — e diarsell ar c’hreud, seul gent a se e diarsell ar bred. Kompren a reer kantrated titl al levr embannet gant ur bodad bredelfennerion : *La normalité comme symptôme*²³ — *anreol* e vije an den na ve klañv nepred.

“Mennoz ur vredelezh « reol » zo [...], pa seller mat, un emdouell eeunik diskogellet gant an devoud-mañ : ne vez den ebet salv a genniñv hag a gleñved.”²⁴

Alese e komprener an arver er Vredouriezh eus Gl. *déviant*, Al. *abweichend* da zec’heriañ ar c’heal "bezañ e-maez reol". Amprestet eo an termenoù-mañ diouzh ar Stadegouriezh ha tremen a reont gant merkañ ar forc’hiñ diouzh ar c’heidad. En doare-se ez eer hebiou d’ar skoilh a ve diskleriañ *anreol* pe *klañv* bugale ha krennarded o devez diaesterioù er c’heñver-mañ keñver.

²³ Oberenn stroll, Fondation Européenne pour la Psychanalyse, Point hors ligne, 1992.

²⁴ D. LAGACHE. *Encycl. médico-chirurg.*, 37030, A¹⁰, 2, 1955.

Gwelout a ran e rez gant Br. *reizh* a-dal da Gl. *normal*. Adkemer a rez eno an termen arveret er yezh voutin : “He mab n’eo ket reizh” (e galleg e lavarer kenkoulez all : “Elle a un enfant qui n’est pas bien.”) Er yezh resis (pe er yezh skiantel, gant gouglevout : “skiantoù an den”), e reer gant *reol*. Evel kevatal da Gl. *déviant*, Al. *abweichend*, ar pep eeunañ eo kemer ivez an amprest stadegourel hag ober gant Br. *forc’hat*, hag a-dal da Gl. *déviance* gant Br. *forc’hadezh* b.

Ober gant Br. *gwar* evel ma kinnigez a ve, ouzhpenn koll an dave d’ar Stadegouriezh, ebarzhiñ ur barn e-keñver “al linenn vat”, ha pa ve houmañ hini un divezouriezh pe hini ur strollad politikel. Ar gerdarzh ne vez nepred endalc’hus, koulskoude ez eo gwell, pa c’haller, derc’hel kont anezhañ ; en degouezh e verker ar c’hennotadur divezel a zo gant an termenou keltiek a un gerdarzh gant Br. *gwar* : hBr. *emguer* "perversité, injustice", Kb. *gw^yr* "askew, oblique ; unjust, dishonest, wrong, evil", Iw. *fiar* "défaut, perversité, fausseté ; courbé, pervers".

ANTÉCÉDENTS

Liessteriek eo an termen-mañ. Tro hon eus bet da studiañ e generadurioù er C’hramadeg, er Boelloniezh, er Jedoniezh²⁵. A-gostez hor boa lezet an arver anezhañ er Barnerezh hag er Vezekniezh.

E ’z troidigezh e tegouezhez gant ar ger arveret en e ster mezegel endeeun : “*Alies e kaver strafuilhoù al lavar teodel en istor ur bugel milennek [...]*”²⁶. Emañ ar gwir ganit o tegas amañ keal an istor. Evel alies e lavar ar Vezekniezh e kaver meur a dermen arveret evit an hevelep tra. E galleg ez eo klasel an termen *antécédents anamnestiques* (na ’m eus evidon nepred klevet e genou ur mezeg) ; da zamheñvelster d’an termen-se e reer gant *histoire de la maladie* (treset gant ur mezeg pe ur studier ha bevennet d’ar c’hleñved endeeun), *anamnèse* pe *anamnestiques* (ditour eus ar strafuilhoù pourchaset gant ar gouziviad pe e dud nes), *antécédents* (roll an darvoudoù yec’hed a bep seurt c’hoarvezet en tremened gant ar gouziviad [*a. personnels*] pe gant e familh [*a. familiaux*]). A-dal d’an termenou-se e reer gant Sz. *anamnesis*,

²⁵Sl. La-10, pp. 325-327.

²⁶“*Il est fréquent de trouver des troubles du langage oral dans les antécédents d’un enfant dyslexique [...]*” (A. KHOMSI, *op. cit.*).

case history, Al. *Anamnese, Krankengeschichte, Vorgeschichte* [“ragistor” !]; ne hañval ket ar yezhoù-se lakaat an hevelep diforc’hiou hag ar galleg. E brezhoneg, evit komz eus “istor” ar c’hleñved ez eo gwell deverañ diwar *hanez* (un ezrevell darvoudoù ez eo hep mui) ha komz eus *hanezadur ar c’hleñved*. En amgant ledan, evit ober anv eus an darvoudoù yec’hed a bep seurt c’hoarvezet gant ar gouziviad pe gant e familh, e vo mat da ’m meno kemer skouer diwar ar galleg ha komz eus *diagentoù*. Reñver ne vo ket marteze degas un termen ouzhpenn a ve *kentanaezioù* — ha heuliañ e se boazioù lavar ar Vezekniezh gant e hanc’herieg c’hourfaoterek !

AUTOMATISER²⁷

KHOMSI a ra anv eus “*la capacité à automatiser*” o devez ar vugale pa zeskont lenn ha skrivañ.

Un ijinenn *emgefreek* (Gl. *automatisée*) zo bet savet e doare da gefleuniañ gwezhiadennoù kemplezh diwar-bouez un emell izek a-berzh un oberataer denel. Evit ar Vevedouriezh ez eo an *automatisme* ur gwezhiad o c’hoarvezout gant ar bevedeg diwar-bouez un emell izek, hep emell ebet zoken, a-berzh ar gouzrec’h. Ken na wel aozerion ’zo abeg ebet da zisrannañ, ac’hoel el lavar, *automatisme* an ijinenoù diouzh hini ar bevedegoù.

Hogen diren realezh ur bev da arc’hwelerezh un ijinenn emgefreek zo ur goulakadur intret gant an ideologiezh. Emañ e dremmwel doazhadurioù evel hini CHANGEUX, aozer *L’Homme neuronal*. An ijinenn a ya en dro diwar-bouez goulankoù, eleze stlennadoù alvezel emañ emell an den en orin kentañ anezho, na pa ve emell an den a ergrafas an ijinenn. Ouzh kemm, emañ an den bezant en e realezh, e realezh eo eñ, stignet emañ e realezh er skalfad etre an daou vlein : an doug, blein an emell izek pe vannel, ar menn, blein an emell uc’hek. Realoù ’zo, lakaomp dourenniñ dirak ur meuz, nes da vlein an doug a c’haller *drevezañ* dre un trevnad emgefreek, met *drevezañ* hepken, evit un arseller ; kemm tralen avat : en trevnad emgefreek eo ezvezant buhezadur ar gouzrec’h o tourenniñ.

Alese ez eo gwell kaout daou dermen : *emgefreek* evit ar gwezhiadoù graet gant an ijinenoù, *diarzoug* (= *diwar zoug*) evit ar realoù m’en deus ar

²⁷ Sl. ÉCRITURE AUTOMATIQUE, KIS-794, La-16, pp. 41-42.

menn perzh izek pe vannel — ar *realoù diarvenn* o vezañ ar re m'en deus ar menn perzh uc'hek (Gl. *comportements intentionnels*). Gl. *automatiser* enta e testenn KHOMSI a drofen *diarzoukaat*. Gl. *la capacité à automatiser*, Br. ar *c'houested da ziarzoukaat*.

(GE da LM – 18 01 04)

GOUEZONIEZH

Skrivañ a rez “e taolenn A. MEDDEB²⁸ bed an isla#m en e zerou hag e ra anv eus barzhed, prederourion ha *gouezoniourion* ar mare”.

Amprestet hon eus Kb. *gwyddoniaeth* "science (esp. in modern sense, biology, chemistry, physics etc.)"²⁹. Kentañ naouuster ar skiant arnevez eo he c'heñver ouzh ar Jedoniezh : ur jedoniekkaat eo eus ar gouzout ; he eil naouuster, ken pouezus all, eo he c'heñver outi he unan : ouzhpenn bezañ skiant un danvez lavaret, ez eo skiant anezhi he unan — hag aze ez eus un abeg ouzhpenn da vezañ amprestet an termen kembraek, abeg merzhet goude taol ! : al lostger *-oniezh* dibabet gant Vallée evit sevel anvad ar skiantoù hollekañ a ra intent ar *ouezoniezh* evel ar skiant eus ar *gouzout* ouzhpenn bezañ ar skiant eus an traoù *gouezet* ; an arvez dibarek "skiant eus ar gouzout", spisoc'h : "skiant eus ar skiant", o vont d'ober ar rann anezhi ez eo ar *Ouiziadoniezh*.

Diwar vont, merkomp ez eus aze ur pleg eus an devezout arnevez : heñvel luniad a gaver gant an *emouezañ*, a zo bezañ ar skiant a'n unan ouzhpenn bezañ ar skiant eus an traoù ; splannoc'h c'hoazh gant an arz : a viskoazh e tigej an arz (kevasasoc'h e ve ober gant ur verb : an *arziñ*), ouzhpenn kemezioù eus ar bed, kemezioù anezhañ e unan ; an arz(iñ) arnevez a lak ar pouez gant an arvez-mañ diwezhañ, solluniek, betek disteurel an arvez all, diarluniek (arz PICASSO, da skouer, ne veze ket solluniek rik, nemet e kante kemezioù ar bed en ur roll a c'houoskor hep mui evit kemezioù an arziñ).

²⁸ Abdelwahab MEDDEB, *La maladie de l'islam*, Éditions du Seuil (coll. “La couleur des idées”), Paris, 2002.

²⁹ Sl. GPC 1757.

Kement-se holl evit da aliañ da zilezel arver Br. *gouezoniezh* da envel ar skiantoù tremenet. Penaos envel neuze an dud arroutet war ar skiantoù-se ? An termen en arver abaoe ar c'hrennvrezhoneg zo *gouizieg* ha n'eus ket abeg d'e zilezel ; da ziwall ez eus diouzh ar mesk etre *gouiziek/g* ha *gouiziel* (an adanv-mañ zo meztroc'het diwar *gouezoniel*). Kennotadur gouzanvat zo gant *gouiziek/g* : un den gouiziek zo un den en deus desket kalz — evezhiadenn o talvout ivez evit Gl. *savant*, dispredet tamm pe damm hiziv e gounid *chercheur* pe *homme de science, scientifique*, Br. *imbourc'her, den a skiant, gouezoniour*, hag ivez *skiantour* ; dav derc'hel kont koulskoude eus un dedroadur c'hoarvezet gant ster Br. *skiantour* (d'ar sell kentañ, e c'hell arouezañ neb a bleustr war ur skiant, ken a'n tremened, ken a vremañ, alese ne ve ket ankevasas e 'z testenn ; nemet e tenner d'e arverañ evel kenster da *gouezoniour* (da skouer en ABK — levezonet ma veze Roparz Hemon gant Sz. *scientist* —, e *SKIANT* hag... e *Lavar*). Dav eo menegiñ ivez Br. *gouiziat/d* bezant e krennvrezhoneg endeo, arveret er yezh kempred gant ar ster "(den) o piaouañ anaoudegezhioù don en un domani lavaret" (roet evel damgenster da Gl. *érudit*).

GÉNÉALOGIE

Anv a rez eus Gl. *généalogie de l'intégrisme*. Ar ster deveret en deus Gl. *généalogie* amañ a sav d'ar 17^t kantved. Da 'm meno hon eus da zegemer ivez al leterc'had — evel ma arveromp ul leterc'had heñvel e Br. *hil istor*.

En degouezh avat, ne rafen na gant *hil* na gant un deverad diwarnañ, dre an abeg ma 'z eo aet ster *hil istor* pell bras diouzh ster *généalogie* : arouezañ a ra an eilsammañ krouus durc'haet war raok, bresk, na bad nemet e keit ma krou — e anien o vezañ an *nit*. Ouzh kemm, Gl. *généalogie*, Al. *Genealogie* er ster eilvet, deveret, a verk heuliad istorel an dedroadurioù ez eus disoc'het diouto udb. ; amplegañ a ra ur sell war dreñv, ur studi dezvarnus, ma n'eo ket distrujus, evel ma weler e titl levr NIETZSCHE : *Zur Genealogie der Moral* — hag en arver a rez da unan amañ. Gwell enta mont da estreget *hil*.

Er ster kentañ, "heuliad an hendud", eo aes danzen hBr. *acom*, dezneuziet Br. *ac'hoñ(v)* "diskenn eus, hêrezh, lignez", Kb. *ach* b. "degrees of consanguinity, lineage, pedigree", *achau 'r saint* "the genealogies of the saints". Alese, Br. *ac'hadur* g., Gl. *généalogie* ; Br. *ac'hadurezh*, Gl. (*étude de la*)

généalogie ; Br. *ac'hadurel*, Gl. *généalogique* ; Br. *ac'hadurour*, Gl. *généalogiste*, h.a. En eil ster, an hini a arverez e 'z pennad, e kinnigan amprestañ al leterc'had a gaver e galleg, en alamaneg ha moarvat e yezhoù all ha skrivañ : *ac'hadur an integrouriezh*.

ATAVISME

A. MEDDEB a ziskuilh an *atavisme despotique* o ren e meteier muslim 'zo evel an arbenn eus c'hwitadennoù ar werinelezh er riezhoù arab.

Gl. *atavisme* a verk *a*) ar perzhioù treuzkaset dre hêrezh vevedel (hep naouiñ dre ret e pep remziad) ; *b*) perzhioù buhezel, realezhel, stuzegezhel treuzkaset a remziad da remziad. Diaes e ve deverañ diwar *hêrezh* korvoet endeo gant ar Vevoniezh hag ar Gwir. YBAN en deus diskoachet un hBr. *urb* "héritier, héritage" a gaver hervez FLEURIOT "dans de nombreux noms de personnes" : hBr. *Urbien*, Br. *Urien*, Br. *Urvoas*, h.a.³⁰ ; e GEAK. e kaver ar ger hag e zevedadoù dindan SUCCESSION : *urv*, *urvad*, *urvadur*. Da 'm meno e c'haller, hep riskl a vesk, degemer *urv-* a-dal da Gl. *atav-* hag *urvek*, *urvegezh* a-gevatal da Gl. *atavique*, *atavisme* : *despotegezh urvek*.

Gl. *atavisme despotique*, setu ur skouer a eilpennadur pennanv-adanv a vourr gantañ skrivagnerion c'hallek 'zo ; intentomp : "ar spered despotek treuzkaset a remziad da remziad" ; mar disc'hreomp an eilpennadur e tegouezhomp gant *despotisme atavique*, a zo gwell e gemer evel poent loc'hañ an treiñ e brezhoneg : *despotegezh urvek*.

³⁰ Sl. VBEG 47.